

STANOVISKÁ

VÝBOR REGIÓNOV

107. PLENÁRNE ZASADNUTIE 25. A 26. JÚNA 2014

Stanovisko Výboru regiónov – Smerom k integrovanému programu pre mestá v Európskej únii

(2014/C 271/03)

Spravodajca: Bas Verkerk (NL/ALDE), starosta mesta Delft

Referenčný dokument:

I. POLITICKÉ ODPORÚČANIA

Úvod

1. Mestá sú dôležitými hospodárskymi motormi Únie, vynikajúcim priestorom na rozvoj jednotlivcov i komúnit a ponúkajú veľa možností na efektívne opatrenia na ochranu životného prostredia. Príspevok miest a mestských regiónov má veľmi dôležitý význam pre uskutočnenie stratégie Európa 2020 a hospodársky, sociálny a územný rozvoj EÚ⁽¹⁾.
2. Významné postavenie miest v európskej spoločnosti je dôvodom, prečo sa členské štáty a Európska komisia usilujú o vypracovanie programu EÚ pre mestá. Dôležitosť miest bola uznaná aj na úrovni OSN, kde sa v súčasnosti pripravuje nový program pre mestá, ktorý bude predstavený na nasledujúcej konferencii Habitat III v roku 2016. Prispieť k nemu môže aj program EÚ pre mestá.
3. V zmluve o EÚ sa nachádzajú rôzne zmienky, ktoré poskytujú EÚ právny základ, aby aj ona, popri primárnych právomociach členských štátov, mohla podporovať štátnu, regionálnu a miestnu mestskú politiku. Ide napríklad o odkaz na hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť (článok 3), odkaz na miestnu samosprávu (článok 4) a miestny rozmer zásady subsidiarity (článok 5). Na úrovni EÚ momentálne nejestvuje integrovaný a na budúcnosť orientovaný program pre mestá, a to aj napriek výzve Európskeho parlamentu z roku 2011 na vypracovanie európskeho programu pre mestá⁽²⁾, medzivládneho procesu v rámci Lipskej charty a Toledského vyhlásenia. V dôsledku absencie zastrešujúceho programu pre mestá sú rôzne európske politické iniciatívy a programy dotácií slabo zosúladené a nie každá politická iniciatíva prináša želané konkrétne výsledky.
4. Skúsenosti z minulosti navyše ukazujú, že nemožno počítať s tým, že sa v programoch EÚ aj naďalej bude venovať pozornosť mestskému rozmeru⁽³⁾. Komisia vydala už v roku 1997 oznámenie o programe EÚ pre mestá⁽⁴⁾. Napriek mnohým vyhláseniam a aktivitám sa tento program ani o dve desaťročia neskôr nepodarilo zrealizovať. EÚ musí mestám a mestským regiónom umožniť, aby v plnej miere využili svoje silné stránky a svoj potenciál v oblasti hospodárskeho rastu, pracovných príležitostí a sociálnej integrácie. Nastal čas na skutočný európsky program pre mestá. Lipská charta predstavuje v tejto súvislosti dobrý základ. Európsky program pre mestá musí zohľadňovať všetky spoločenské, hospodárske a environmentálne aspekty udržateľného rozvoja miest.

⁽¹⁾ Európska komisia: Mestá zajtrajska. Výzvy, vízie, pokrok (október 2011).

⁽²⁾ Uznesenie Európskeho parlamentu z 23. júna 2011 o európskej mestskej agende a jej budúcnosti v politike súdržnosti [2010/2158 (INI)].

⁽³⁾ Hans Verdonk, Urban policies in Europe, v: Leo van den Berg, Luis Carvalho, Jan van der Meer: Cities as Engines of Sustainable Competitiveness: Looking Back at Two Decades of Urban Policies, Rotterdam, 2014.

⁽⁴⁾ COM(1997) 0197 final.

5. Výbor regiónov vyzýva Komisiu, aby v nadväznosti na plánované oznámenie v súvislosti s fórom miest, ktoré sa konalo 17. a 18. februára 2014, predložila bielu knihu o integrovanom programe pre mestá, ktorá by mala umožniť štrukturálne zakotvenie mestského rozmeru vo všetkých príslušných európskych politikách a právnych predpisoch, s cieľom odstrániť súčasné prekrytia a nezrovnalosti. Sám bude v priebehu prípravy bielej knihy pokračovať v debatach o programe EÚ pre mestá, aby mohol Komisii poskytovať konkrétne príspevky a aby sa téma programu pre mestá nevytratila z diskusií v EÚ. Výbor zdôrazňuje význam udržateľného a celostného prístupu k mestským oblastiam založeného na myšlienkach a návrhoch, ktoré uviedol vo svojich stanoviskách dopĺňajúcich toto stanovisko, a to v stanovisku k 7. environmentálnemu akčnému programu ⁽⁵⁾ a stanovisku k súboru opatrení v oblasti mestskej mobility ⁽⁶⁾.

6. Program EÚ pre mestá bude konkrétne odrážať postavenie, ktoré mestám oprávnene prináleží pri uskutočňovaní cieľov politiky EÚ a upevňovaní postavenia EÚ v medzinárodnej konkurencii. Zároveň sa však pri vypracovaní programu pre mestá na úrovni EÚ musí zohľadniť vzájomné pôsobenie medzi mestami a vidiekom, ako aj veľký vplyv tohto programu na územný rozvoj vo všeobecnosti. Preto má zásadný význam zaručiť vysoký stupeň súčinnosti medzi programom pre mestá a Územnou agendou Európskej únie do roku 2020.

Význam a výzvy miest

7. Mestá sa vďaka posunu od hospodárstva založeného na službách k znalostnej ekonomike, ako aj vďaka prebiehajúcej digitalizácii spoločnosti rozvinuli na piliere hospodárstva a motory zamestnanosti v EÚ. Mestá sú často rodičkom inovácií a nových podôb hospodárskej aktivity. Poskytujú tiež živnú pôdu umeniu, kultúre a tvorivosti, od ktorých si mestá a ich obyvatelia odvodzujú svoju identitu. Sú preto významnou oporou EÚ v medzinárodnej konkurencii s ostatnými časťami sveta.

8. V súčasnosti žije približne 68 % obyvateľstva EÚ v mestských sídlach (zdroj: Eurostat ⁽⁷⁾). Popri dvoch veľkých metropolách Paríži a Londýne ponúka EÚ jedinečnú polycentrickú štruktúru tvorenú veľkými, strednými a malými mestami. Približne 200 miliónov Európanov žije v mestách s počtom obyvateľov do 100 000, ktoré z hľadiska služieb a infraštruktúry a v záujme zlepšenia kvality života a územnej rovnováhy často zohrávajú dôležitú regionálnu úlohu. Program EÚ pre mestá sa preto nemusí obmedzovať na najväčšie mestá Európy, ale mal by sa vzťahovať aj na malé a stredne veľké mestá a mestské oblasti. V tejto súvislosti je potešiteľné, že budúca trojica predsedníctiev Rady EÚ (Taliansko, Lotyšsko a Luxembursko) budú venovať osobitnú pozornosť malým a stredne veľkým mestám v EÚ a ich úlohu v spoločnom kontexte územného rozvoja.

9. Mestá a ich vidiecke okolie dnes pre svojich obyvateľov znamenajú viac ako len správne vymedzené územie. Ich obyvatelia a osoby dochádzajúce do mesta sa pohybujú vo väčších aglomeráciách, cestujú na miesto svojho pracoviska a do funkčných oblastí (mestských alebo vidiecko-mestských) v tzv. denných mestských sústavách. Správy miest vytvárajú siete so susednými obcami a vo vhodnom rozsahu spolupracujú v oblasti dopravy a hromadnej dopravy osôb, územného plánovania, zelene a hospodárstva s cieľom čo najlepšie slúžiť svojim obyvateľom. Rozhodujúca je pritom spolupráca medzi mestskými oblasťami a priľahlými vidieckymi oblasťami. Významnú úlohu v tejto súvislosti zohrávajú prímestské a vidiecke oblasti, ktoré susediacim mestám zabezpečujú potraviny, energiu, priestor, možnosti rekreácie a prírodné prostredie, a navyše poskytujú ochranu pred takými rizikami, ako sú lesné požiare a záplavy. Okrem toho treba zohľadniť, že tieto mestské sústavy zahŕňajú niekedy územie, ktoré patrí viacerým členským štátom. Osobitná pozornosť by sa mala venovať špecifickým problémom, ktoré vznikajú v týchto cezhraničných mestských oblastiach.

10. Aglomerácie alebo funkčné regióny si vyžadujú iné riadenie a dlhodobú víziu, aby dosiahli dobrú súdržnosť a konkrétne výsledky, ako je integrovaný systém hromadnej dopravy osôb ⁽⁸⁾. Táto dlhodobá vízia, ktorú v niektorých členských štátoch už spoločne vypracovávajú miestne a regionálne samosprávy, je základom integrovaného prístupu zameraného na určitú oblasť, ktorý by zaručil jej územnú súdržnosť a umožnil dosiahnuť konkrétne a merateľné výsledky. V rokoch 2014 - 2020 budú mať v niektorých členských štátoch stimulujúci účinok integrované územné investície, ktoré umožňujú využívať priestor z rôznych prioritných osí alebo programov, a preto podporujú súdržnosť funkčne prepojených mestských a vidieckych oblastí vytvárajú synergie a umožňujú financovať ambicioznejšie projekty a napokon aj riešiť spoločné problémy aj za administratívnymi hranicami jednotlivých samosprávnych celkov. Výbor konštatuje, že Komisia opisuje tento vývoj vo svojej štúdii Mestá zajtraška, pričom si uvedomuje, že vo svojej politike bude musieť aj cezhranične viac prihliadať na funkčné regióny na úrovni aglomerácií a metropol ⁽⁹⁾.

⁽⁵⁾ COR-2013-07987.

⁽⁶⁾ COR-2014-00090.

⁽⁷⁾ Eurostat: City Statistics – Urban Audit, Luxemburg 2013.

⁽⁸⁾ CDR2994/2013.

⁽⁹⁾ Európska komisia: Mestá zajtraška. Výzvy, vízie, pokrok (október 2011).

11. Pôsobením na úrovni aglomerácie („požičiavanie veľkosti“) mestá využívajú výhody širších vzťahov, ako je väčšia inovačná sila, lepšie prepojenie vzdelávania s trhom práce a menšia ekologická stopa, pričom obmedzujú nevýhody, ako je znečisťovanie životného prostredia, zlá dostupnosť, sociálne vylúčenie a kriminalita⁽¹⁰⁾. Väčší však neznamená vždy lepší, preto je dôležité zabezpečiť, aby miestne komunity boli aktívne zastúpené pri rozhodovaní na komunálnej úrovni vrátane diskusií o opatreniach týkajúcich sa spolupráce so susednými orgánmi.

12. Nič to však nemení na skutočnosti, že spoločenské problémy sú osobitne zreteľné v mestách. Mnohé európske politické iniciatívy majú preto, či už cielene alebo náhodne, dosah na politiku miest. Výbor v tejto súvislosti žiada podrobnejší prehľad všetkých iniciatív Komisie s mestským rozmerom vychádzajúci z tematického dokumentu, ktorý tvoril základ fóra miest s názvom „Mestá zajtrajška: investície do Európy“ vo februári 2014⁽¹¹⁾.

13. Mestá sa zhostujú svojej úlohy využívať príležitosti a odstraňovať prekážky, ktoré sa pri tom môžu naskytnúť. Európske mestá sa pritom môžu výrazne prispieť k realizácii stratégie Európa 2020. Spoločenské výzvy, ktoré sú v nej zakotvené, predstavujú tiež politický program miest a regiónov, pričom ústredné miesto patrí záujmom občanov. Mestá v EÚ stoja v súčasnosti pred širokou škálou úloh a problémov. Zatiaľ čo v niektorých mestách v dôsledku odchodu ľudí a starnutia populácie klesá počet obyvateľov a vznikajú problémy s rozsahom vybavenosti, v iných mestách populácia rastie, čo zvyšuje tlak na infraštruktúru a stupňujú sa ďalšie problémy, ako je nezamestnanosť (mladých ľudí), chudoba, cenovo dostupné bývanie, sociálne vylúčenie, dopravné preťaženie a znečisťovanie životného prostredia. Spoločným problémom, ktorý sa v dôsledku recesie ešte viac zhoršil, je zväčšujúca sa priepasť medzi narastajúcim dopytom po službách na miestnej úrovni a stagnujúcim alebo znižujúcim sa objemom finančných zdrojov. V programe pre mestá je potrebné venovať pozornosť všetkým týmto problémom a výzvam.

14. Program EÚ pre mestá by sa mal usilovať nahradiť súčasný model miest, pre ktorý je príznačná rozptýlenosť, segregácia a sociálne vylúčenie, novým modelom, ktorý bude kompaktný, komplexný a inkluzívny. Tento nový prístup znamená, že sa prostredníctvom celostného prístupu staví na prepojenie ľudí a aktivít v záujme hospodárskeho rastu a zamestnanosti, pričom sa bude venovať pozornosť vhodnej rovnováhe medzi hospodárskymi, sociálnymi a environmentálnymi aspektmi rozvoja miest.

Mesto ako hlavný aktér i platforma

15. Vzťah medzi orgánmi verejnej správy a spoločnosťou sa zásadne mení. Občania sú čoraz asertívnejší, majú väčšie požiadavky a vďaka digitalizácii spoločnosti sú oveľa sebestačnejší (nové občianstvo). Na druhej strane si však čoraz viac uvedomujú svoju zodpovednosť voči spoločnosti. Čoraz viac podnikov ponúka výroby v duchu filozofie „od kolísky po kolísku“, predchádza plytvaniu surovinami a poskytuje ľuďom zo znevýhodnených skupín príležitosti na trhu práce. Správy miest chcú čoraz užšie spolupracovať na rôznych úrovniach v rámci štvoritej špirály (na základe modelu tzv. trojitej špirály), systému spolupráce medzi orgánmi verejnej správy, podnikmi, výskumno-vzdelávacími inštitúciami a občianskymi organizáciami, a snažia sa tak riešiť spoločenské problémy. Miestna samospráva tu často zohráva hlavnú úlohu a ako počiatkový zákazník alebo hlavný aktér ponúka ostatným partnerom platformu na predkladanie riešení. Mesto pri tom funguje ako miesto (živé laboratórium), v ktorom sa v spolupráci s partnermi realizujú projekty maximálne prispôbené miestnym podmienkam. Mestá, v ktorých sídlia univerzity a vysoké školy majú navyše úlohu stimulovať podnikanie a spájať technologické možnosti s potrebami spoločnosti. Mestské oblasti sa vďaka tomu stali vynikajúcou testovacou pôdou pre európsku politiku.

16. Orgány verejnej správy ako súčasť spoločnosti považujú za svoju úlohu zaoberať sa významnými spoločenskými otázkami, ako je hospodárska kríza, demografické zmeny a problematika klimatických zmien. Tradičné formy správy, organizácie a hospodárstva už nedokážu ponúknuť riešenie týchto problémov. Vzhľadom na rozsah výziev, krátanie rozpočtov a zložitosť úloh verejná správa už nedokáže vyriešiť všetko sama.

⁽¹⁰⁾ European Metropolitan Network Institute (EMI): A strategic knowledge and research agenda on polycentric metropolitan areas, Hág, 2012.

⁽¹¹⁾ Európska komisia: Tematický diskusný dokument na fórum „Mestá zajtrajška: investície do Európy“, 17. a 18. februára 2014, Brusel. Pozri tiež podrobny prehľad všetkých programov a iniciatív zameraných na mestá a financovaných Európskou úniou, ktorý je dostupný na internetovej stránke GR REGIO: http://ec.europa.eu/regional_policy/urban/portal/index_en.cfm?smenu_mapping_id=10.

17. V rámci čoraz participatívnejšej spoločnosti musia miestne samosprávy poskytnúť väčší priestor rozhodnutiam vyplývajúcim z iniciatív občanov, podnikov a občianskych organizácií na úrovni miest alebo mestských častí. O fungovanie mesta sa tak stará nielen mestská správa, ale viacero subjektov. Pri tom je dôležité zapojiť do novej spoločnosti všetkých občanov, a najmä mladých ľudí a prisťahovalcov, aby sa predišlo rozkolu. Dvoma najdôležitejším úlohami moderného mesta je slúžiť ako nástroj sociálnej integrácie a poskytovať svojim obyvateľom cestu k emancipácii.

18. Miestne iniciatívy zaisťujú, že v jednotlivých mestách alebo mestských častiach vzniká čoraz viac opatrení šitých na mieru. V celej Európe tak vzniká široká škála riešení a prístupov. Európska politika a právne predpisy musia zohľadňovať nové vzťahy na miestnej úrovni a rozmanitosť prístupov k spoločenským problémom, ktoré sa s nimi spájajú a mali by sa pokúsiť zhromaždiť tieto vznikajúce osvedčené postupy a uľahčiť ich výmenu v celej EÚ.

19. EÚ doposiaľ používala všeobecné právne predpisy a jednotné lehoty realizácie jej politických cieľov. Pri príprave politiky však musí vo väčšej miere zohľadňovať uskutočniteľnosť svojich iniciatív na miestnej a regionálnej resp. nižšej ako regionálnej úrovni a byť otvorená príspevkom decentralizovaných samospráv pri vypracúvaní posúdenia vplyvu a pri tvorbe novej politiky (prístup zdola nahor). So zreteľom na zásady subsidiarity a proporcionality by malo každé posúdenie vplyvu nového predpisu obsahovať aj kritické posúdenie vplyvu na mestá. Len tak sa dá už vopred posúdiť a zaručiť uplatniteľnosť európskej politiky a právnych predpisov na miestnej úrovni.

Smerom k integrovanému programu pre mestá v Európskej únii

20. Výbor navrhuje, aby sa fórum miest zo 17. a 18. februára 2014 opakovalo každé dva roky, čo by tému mestského rozmeru pomohlo štruktúrne zakotviť v programe EÚ. Vyzýva tiež Komisiu, aby v rámci svojej organizácie vymenovala splnomocnenca pre mestskú politiku, ktorého úlohou by bolo v spolupráci s medziútvarovou skupinou pre mestskú politiku Komisie preskúmať všetky návrhy a iniciatívy z hľadiska mestského rozmeru a podporovať integrovaný prístup k politike. Takáto skupina by taktiež uľahčila sprostredkovanie podnetov pri vypracúvaní nových politík EÚ týkajúcich sa mestských oblastí. Výbor by mal v rámci svojej organizácie vymenovať zástupcu pre mestskú politiku, ktorý by preskúmal všetky návrhy z hľadiska ich mestského rozmeru.

21. Podporuje vytvorenie pracovnej skupiny v členských štátoch s cieľom vypracovať a v roku 2016 predstaviť spoločnú víziu pre európske mestá, pričom by sa pozornosť mala venovať postaveniu miest v stratégii Európa 2020. Vyzýva členské štáty, aby v tejto záležitosti úzko spolupracovali s ním a so združeniami miestnych samospráv. Táto spoločná vízia môže predstavovať významný základ ďalšieho rozpracovania programu pre mestá na úrovni EÚ, ako aj na úrovni jednotlivých členských štátov, regiónov a obcí.

22. Výbor znovu vyzýva Európsku komisiu, aby vypracovala bielu knihu o integrovanej politike pre mestá⁽¹²⁾ ešte pred predstavením nástupcu stratégie Európa 2020 a prípravou rozpočtu EÚ na rok 2020. Jej cieľom je dosiahnuť integrovanejší prístup v politike a právnych predpisoch EÚ týkajúcich sa miest a mestských oblastí a zaistiť, aby boli mestá a miestne a regionálne samosprávy vo väčšej miere zapájané do prípravy tejto politiky. Zároveň by mala dať odporúčania o tom, ktoré prvky európskych programov finančnej podpory sú vhodné na podporu rozvoja miest. Základom takéhoto prístupu je obnovená správa. Biela kniha by mala napokon viesť ku skutočnému horizontálnemu zakotveniu mestského rozmeru do rozhodovacieho procesu EÚ (urban mainstreaming), a nie k osobitnej stratégii alebo programu EÚ. Komisia v **novom zložení** by mala túto knihu vypracovať v úzkej spolupráci s mestami, čím by sa vyzdvihla potreba nového riadenia v politike EÚ týkajúcej sa miest.

23. Biela kniha by mala obsahovať tieto prvky:

a) Nová metodika integrovanejšieho prístupu k tvorbe politiky

24. Výbor regiónov konštatuje, že vzhľadom na medzinárodnú konkurenciu Európa potrebuje najmä životaschopné a dynamické mestá. Politika a právne predpisy EÚ môžu prispieť k tomu, aby sa na to vytvorili vhodné podmienky. Realizácia približne 70 % európskej politiky a právnych predpisov na miestnej a regionálnej úrovni si vyžaduje všeobecnú koherentnosť. Výbor však konštatuje, že predpisy EÚ majú niekedy práve opačný účinok. Dobrý príklad ponúka vo svojom stanovisku na tému „Revízia stratégie EÚ v oblasti kvality ovzdušia a emisií“⁽¹³⁾, v ktorom sa uvádza, že pri zlepšovaní kvality ovzdušia je potrebné zosúladiť úrovne ambícií jednotlivých smerníc EÚ o ochrane životného prostredia a zosynchronizovať harmonogramy ich uskutočňovania, aby sa dosiahli želané výsledky.

⁽¹²⁾ CdR RESOL-V-009.

⁽¹³⁾ CdR 329/2011 fin.

25. Nedostatočná európska politika obmedzovania emisií pri zdroji môže viesť k zložitým situáciám. Niektoré mestá preto nedokážu splniť želané normy, musia však znášať riziko, že členský štát, v ktorom sa nachádzajú, na ne prostredníctvom vnútroštátnych predpisov prenesie európske pokuty za prekročenie európskych noriem. Výbor preto vyzýva Komisiu, aby vypracovala metodiku tvorby integrovanejších politických opatrení počnúc participatívnejším posudzovaním územného vplyvu, ktoré bude vychádzať zo širších základov a zapájať miestne a regionálne orgány, a tak zaistila väčší súlad jednotlivých oblastí politiky a právnych predpisov, vďaka čomu bude EÚ môcť mestám a mestským oblastiam ponúknuť vhodné podmienky na realizáciu európskej politiky.

26. Na dosiahnutie skutočne integrovaného prístupu je žiaduce zahrnúť do bielej knihy jasnú definíciu uceleného udržateľného mestského rozvoja a stanoviť v nej jasné ciele, ktoré chce EÚ v tejto oblasti splniť. Ide pri tom o horizontálne ciele, ktoré sa musia realizovať naprieč rôznymi oblasťami politiky.

27. Integrovaný prístup k mestskej politike si vyžaduje zohľadniť opatrenia v oblasti územného plánovania, keďže územia miest presahujú mestskú úroveň.

28. Výbor regiónov v tejto súvislosti opakuje svoj návrh použiť posudzovanie územného vplyvu ako nástroj na dosiahnutie integrovanejšieho prístupu v politike, a podporiť tak územnú súdržnosť⁽¹⁴⁾. Územnú súdržnosť pritom definuje ako trojdimenziálny pojem, ktorého súčasťou je vyvážený územný rozvoj, územná integrácia a územné riadenie. Vyslovuje poľutovanie nad skutočnosťou, že Európska komisia obmedzuje posudzovanie územného vplyvu na prvú z týchto troch oblastí, zatiaľ čo práve druhá dimenzia podporuje integrovaný prístup k politike a právnym predpisom. Budúci prieskum Komisie týkajúci sa jej usmernení pre posudzovanie vplyvu ponúka zásadnú a jedinečnú príležitosť práve pre začlenenie mestského rozmeru do vnútorných postupov tvorby politík Komisie.

29. Takisto sa domnievame, že biela kniha o integrovanej mestskej politike by sa mala zaoberať otázkami, ako je obnova poškodených mestských zón, modernizácia a obnova miest a tiež energetická účinnosť pri výstavbe budov.

30. Dobrým príkladom integrovanejšieho prístupu na úrovni EÚ je európske inovačné partnerstvo „Inteligentné mestá a obce“. Toto partnerstvo vzniklo vďaka verejno-súkromným iniciatívam s cieľom rozvíjať inovácie poskytujúce mestám riešenia pre výzvy súvisiace s mestskou mobilitou, energetickou účinnosťou a informačnými a komunikačnými technológiami. Partnerstvo ponúka možnosť preniesť makroekonomickú politiku na úrovni EÚ do praxe v mestách. Pritom je dôležité, aby mestá mali priestor stanovovať si svoj program a udávať tón, vďaka čomu by mohli naplniť svoju úlohu hlavného aktéra.

b) Mestský rozmer v európskych fondoch

31. Dobré príklady, ako je európske inovačné partnerstvo „Inteligentné mestá a obce“, sú v ostrom kontraste so zapojením miest do programov štrukturálnych fondov v rokoch 2007 – 2013. V novom programovom období 2014 – 2020 sa mestskému rozmeru v politike súdržnosti venuje osobitná pozornosť prostredníctvom niekoľkých iniciatív (povinnosť vyčleniť 5 % rozpočtových prostriedkov EFRR na rozvoj miest, vytvorenie siete EÚ pre rozvoj miest, ako aj finančné prostriedky na inovatívne opatrenia v oblasti udržateľného rozvoja miest). Požiadavka väčšej koncentrácie však môže viesť k tomu, že sa mesto neposudzuje v celom svojom mestskom rozvoji. Je potrebná lepšie zosúladená koordinácia v rámci Komisie, ktorá by vo všetkých útvaroch Komisie podporila hlbšie pochopenie sektorových odborných politík mestského rozmeru (životné prostredie, energetická infraštruktúra, mobilita).

32. Výbor regiónov preto opakovane podporuje Komisiu, ktorá v novej politike súdržnosti venuje pozornosť integrovanému rozvoju miest⁽¹⁵⁾. V tejto súvislosti tiež vyslovuje potešenie nad posilnením zásady partnerstva v novom balíku politiky súdržnosti a vydaním európskeho kódexu partnerského správania. Výbor regiónov však bude naďalej pozorne sledovať praktickú realizáciu návrhov Komisie pri vykonávaní nových operačných programov EFRR a ESF, najmä to, ako budú mestá zapájané do riadenia a správy týchto programov.

⁽¹⁴⁾ CdR 29/2013 fin.

⁽¹⁵⁾ CdR 5/2012 fin.

33. Výbor regiónov vyzýva Európsku komisiu, aby spolu s ním monitorovala a všade tam, kde je to možné, podporovala začlenenie miest do nových programov štrukturálnych fondov. Poučenia, ktoré z toho vyplynú môžu poslúžiť ako významné politické odporúčania pri tvorbe politiky súdržnosti na obdobie po roku 2020, ako aj pri iných európskych programoch, ktoré môžu podporiť dosahovanie európskych cieľov na miestnej úrovni.

34. Mestá sa zúčastňujú aj na iných programoch dotácií EÚ, ako je LIFE, Horizont 2020, Inteligentná energia – Európa atď., hoci týmto programom chýba tematické zameranie na mestskú problematiku a synergie s programami ESI. Osobitné zohľadnenie synergií medzi programami podpory EÚ by prinieslo v mestách pozitívne výsledky.

c) Platforma výmeny osvedčených postupov

35. Vytvorením sietí miestnych samospráv na úrovni EÚ Komisia reaguje na potrebu výmeny osvedčených postupov z rôznych oblastí medzi jednotlivými mestami. Túto potrebu uspokojuje aj program územnej spolupráce Urbact, čo je program EÚ na podporu udržateľného rozvoja miest. Okrem toho súťažný program „Európa pre občanov“ povzbudzuje obce, aby v súvislosti s otázkami spoločného záujmu vytvárali tematické siete, ktoré sú dôležitým nástrojom na výmenu osvedčených postupov. Popri týchto programoch spolufinancovaných zo štrukturálnych fondov a súťažných aktivít, ktoré organizuje EÚ, jestvuje ešte mnoho programov výmeny poznatkov medzi mestami (napr. Civitas, Dohovor primátorov a starostov, Mayors Adapt, iniciatíva Inteligentné mestá a obce, referenčný rámec pre udržateľné mestá, Managenergy). Výbor konštatuje, že ponuka iniciatív na výmenu poznatkov a skúseností je čoraz väčšia a rôznorodnejšia. V záujme dosiahnutia integrovanejšieho prístupu výbor žiada, aby Komisia tieto rôzne európske programy financovania a podporné siete posilnila s cieľom umožniť miestnej úrovni lepšie porozumenie a interakciu s nimi, a to účinnejším spôsobom ako doteraz.

36. Na to, aby sa mestá a mestské oblasti dali hodnotiť primeranejšie než len prostredníctvom HDP ako indikátora, musí byť k dispozícii dostatok údajov, podľa možností na úrovni funkčných regiónov, na výmenu poznatkov a referenčné porovnanie politiky pre mestá. Najzásadnejším problémom je pritom skutočnosť, že oblasti NUTS podľa nomenklatúry Eurostatu neodrážajú reálne skutočnosti v mestách a obciach. Na tento účel sú potrebné podrobnejšie údaje od miestnej úrovne, ktoré by mal zabezpečiť Eurostat, ako aj ďalej rozpracovať skúmania, ako je napríklad koncepcia mestského auditu, alebo stanoviť jednotné kritériá na vymedzenie metropolitných oblastí. Taktiež je potrebné vytvoriť konkrétne nástroje na meranie pokroku a dosahu integrovaného programu pre mestá na úrovni EÚ. V tejto súvislosti výbor vyzýva Komisiu, aby vytvorila nový monitorovací nástroj referenčného porovnávania určený na rozvoj programu EÚ pre mestá.

d) Nové riadenie

37. Nastal čas na nové riadenie, v ktorom by sa prehlúbilo zapojenie miest do celého cyklu tvorby európskej politiky (napríklad prostredníctvom Výboru regiónov, sietí miest ako je sieť Eurocities alebo prostredníctvom Dohovoru primátorov a starostov). EÚ bude môcť vďaka lepšiemu zapojeniu miest a miestnych a regionálnych samospráv do všetkých štádií politického cyklu lepšie reagovať na zmeny, ktorými mestá momentálne prechádzajú, nakoľko to umožní lepšie posúdiť dosah politických iniciatív a právnych predpisov na mestá a korigovať riziká politik EÚ, ktoré nie sú vo vzájomnom súlade a nezodpovedajú miestnej realite. Okrem toho, podľa článku 5 všeobecného nariadenia EÚ č. 1303/2013 o štrukturálnych fondoch EÚ sa „metóda viacúrovňového riadenia“ musí uplatňovať počas celého procesu prípravy a realizácie programov týkajúcich sa politiky súdržnosti EÚ.

38. Zásada viacúrovňového riadenia je veľmi dôležitá, treba ju však prispôbiť novému vzťahu medzi verejnou správou a spoločnosťou, ktorý prichádza ruka v ruke s meniacou sa úlohou miest a miestnych a regionálnych samospráv v procese tvorby politiky. Preto ak európske obce podpíšu Chartu viacúrovňového riadenia v Európe, podporia tým účasť viacerých rôznych úrovní riadenia (miestnej, regionálnej, celoštátnej a celoeurópskej) na vytváraní účinných verejných politík, pričom sa budú uplatňovať všetky zásady, ako je účasť, spolupráca, transparentnosť, inklúzia a politická koherencia, ktoré sú základnou podmienkou úspechu týchto verejných politík v záujme občanov.

39. Útvary Komisie musia systematicky zapájať predstaviteľov miest a miestnych a regionálnych samospráv do tvorby politiky, napríklad prostredníctvom expertných skupín, aby na základe praktických skúseností a konkrétnych údajov dospeli k väčšej zhode o mestskom rozmere v európskej politike. Dohovor v tomto smere by sa mohol zakotviť v novej medziinštitucionálnej dohode medzi novou Komisiou a Výborom regiónov.

Výbor a program pre mestá

40. Mestský rozmer v európskej politike a vypracovanie programu EÚ pre mestá sú pre výbor veľmi dôležité. Ako hlas miestnych a regionálnych samospráv v EÚ sa výbor zaväzuje pozorne sledovať prípravu bielej knihy a interne i externe pokračovať v diskusii o programe pre mestá. Predkladané stanovisko je prvým príspevkom výboru na ceste k skutočne integrovanému prístupu k mestám v EÚ.

V Bruseli 25. júna 2014

*Predseda
Výboru regiónov*

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO
